СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXX. Число 277. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 28. падолиста, 1922. VOL. XXX. No. 277. Jersey City, N. J., Tuesday, November 28, 1922. THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПРОТИ КОРАБЕЛЬНОЇ СУБСИДІЇ

НЮ ЙОРК, 26. падолиста. — Американська Федерація Праці видала звідси публичну заяву про попертий теперішним републиканським урядом проект допомоги для американських корабельних фірм.

Заява закидає адміністрації, що вона просто пропонує рабунок американського народа з грубих міліонів долярів. Вона закидає далі, що адміністрація не постаралася о належите підготовлення народа в тій справі ані о належите передискутовання питання. Місто сього адміністрація счинила крик, що буцімто кождий, хто противиться рабованню федерального скарбу, противиться також отрговельному мореплавству Америки. Сей спосіб ведення кампанії заява називає гістеричною, а її основу бачить в бажанню уряду перeперти проект без належитого дискутовання добрих та злих сторін проекту. На думку Федерації Праці, провід в кампанії веде голова Федеральної Корабельної Ради Ласкер.

Наконець заява звертає увагу на те, що підчас послідної виборчої кампанії один републиканський кандидат не смів виступити перед народом з отвертою заявою за допомогою для торговельних кораблів.

Заява ворожить проєктови повну невдачу.

ПОСТУПОВИЙ БЛЬОК ГОТОВ ПРАВИТИ БУДУЧИМ КОНҐРЕСОМ

ВАШІНҐТОН, 25. падолиста, — На основі політичних уґруповань, які щораз більше стають очевидними, показуєтьея, що ґрупа з яких десятьох конґресменів та сенаторів завдяки розділови сил в конґресі потрафить правити всею політикою конґресу.

З того згляду конференція поступових републиканців та демократів, скликана Ла Фолетом на початок грудня до Вашінґтону, викликує загальне заінтересовання. Навіть ті, що ворожили Ла Фолетови повну невдачу його плянів, тепер починають уже задивлятися на справу троха інакше, коли з усіх запрошених на сю конференцію, лишень один відмовився прибути, але й він заявився за проґресивною ґрупою.

Головну основу поступових будуть становити сенатори та конґресмени зі західних стейтів.

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ ПРОДОВЖУВАННЯ ТКАЛНЯНОГО СТРАЙКУ

МАНЧЕСТЕР, Ню Гемшер, 25. падолиста. — Завтра починається тут конференція представників ріжних хмісцевих юній, належачих до центральної юнії „Юнайтид Текстил Веркерс оф Америка", котра від кількох місяців уже вела страйк ткалняних робітників у фабриці Амоскіґ.

Конференція має радити передвсім над тим, чи страйк має бути ведений далі, чи перерваний. Віцепрезидент юнії заявив, що він не думає домагатися від делеґатів дальшого ведення страйку, бо страйкарі вже дуже знищені боротьбою.

ФЕДЕРАЛЬНЕ СЛІДСТВО В СПРАВІ КУ-КЛУКС-КЛЕНА

ВАШІНҐТОН, 25. падолиста. — Конґресмен Джаи Рейні з Илинойс вніс в конґресі резолюцію, щоби спеціяльна комісія конґресу резслідила поголоски, буцімто Ку-Клукс-Клен відбув раз свої вступні паради в самім будинку департаментів стейту, фльоти та війни.

До конґресмена сейчас посипалися телеграми, щоби він розширив свою резолюцію так, щоби комісія розсліджувала не лишень згаданий ним закид, але цілу діяльність потайної орґанізації.

АҐІТАЦІЯ КЛЄМАНСА

НЮ ЙОРК, 26. падолиста. — Ж. Клемансо, бувший французький премієр, що обїзджає тепер Злучені Держави з відчитами за активною допомогою для Франції зі сторони Злучених Держав, повернув сюди счора з Бостону, і перед відїздом до Шікаґо відбув конференцію з полковником Гавзом, що був свого часу головним політичним дорадником бувшого президента Вилсона.

НОВІ ПОТРЯСЕННЯ ЗЕМЛІ В ЧІЛЄ

САНТІЯҐО ,Чіле, 26. падолиста. — Нині рано ряд потрясень землі, подібних до тих, що знищили велику частину чілійського побережа два тижні тому назад, потрясли цілим берегом океану.

Трясення почалося коло 10 мінут до девятої рано і тревало коло мінути. З огляду на те, що все, що могло бути знищене потрясеннями землі, було вже знищене при першім землетрусу, нова катастрофа не наробила великої шкоди.

ВЕЛИКІ ПОЖАРИ В СТЕЙТІ НЮ ДЖЕРЗІ

КЕЙН МЕЙ Ню Джерзі, 25. падолиста. — Довкола сіл: Фишинґ Крік, Кимсетавн, Нюмітавн та Ріо Гранде лютує вже від кількох днів пожар лісів. Стараються здержати його пожарні сторожі з всіх більших довколичних міст; деколи здається їм, що пожар вже здушений, але вітри знов його роздувають. Все населення загрожених сіл живе в постійнім страху за своє життє.

ВИБУХ НА ЛЬОКОМОТИВІ

ПОКІПСІ. Ню Йорк, 24. падолиста. — На зелізниці Ню Йорк Сентрел вибухла льокомотива товарового поїзду. Катастрофа случилася в хвилі, як поїзд зближався до тунелю, що лежить яких 17 миль звідси. Вибух, який було чути на милю довкруги, забив на місце двох робітників на машині, а третого викинув яких 40 стіп на високе урвище над зелізничим тором, де він пролежав довший час, поки не прийшов до памяти та криком не звернув на себе увагу зелізничої служби. Тяжко раненого відставлено до шпиталю.

ЧІЛЄ ДЯКУЄ АМЕРИЦІ ЗА ДОПОМОГУ

САНТІЯҐО, Чіле, 24. падолиста. — Чілійський уряд припоручив свому міністрови війни та фльоти зложити на руки американського амбасадора в Чіле подяку для американського уряду та американських філянтропійних орґанізацій за допомогу, яку вони давали жертвам великого землетрясення в Чіле.

ПІЗВАВ ЗА ВИКИНЕННЄ ЗІ ЗАБАВИ

Нюйорський стейтовий суд розглядав в пятницю позов Л. Гірша, музичного композитора, котрий пізвав був бейзболове підприємство о відшкодовання за те, що воно викинуло його з гри, хоча він мав заплачений тикет.

Пізване підприємство боронилося тим, що позовник зміняв кілька разів своє місце, а се підприємство заборонило, щоби запобігти торговлі тикетів вже в самім театрі. Позовник відповів на сей закид, що він не зміняв місця богато разів, лишень два рази, і то за кождим разом з певної, важної причини: раз, бо його душив дим з циґарах, якогось гостя, що сидів коло нього, другий раз, бо перед ним станув полісмен, власне в жвилі, коли славний бейзболовий Бейб Рут починав грати.

Присяжні судді признали позовникови відшкодовання в сумі 750 долярів Позовник заявив, що він возьме відшкодовання, але признає, що зробив би невідповідно, якби зужив гроші, в той спосіб добуті, на власну користь. Він каже, що коли позовник виплатить йому признану суму, він цілу суму, не зроблену чесною працею, поверне на ріжні добродійні цілі, як: фонд для вдів та сиріт по акторах, жидівський ратунковий комітет, і тим подібні цілі.

ПРОГРАВ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ АҐІТАТОР В КАНАДІ

М. Поповича треба уважати головою комуністичного руху серед українського малосвідомого робітництва в Канаді. Його твердинею донедавна були деякі міста на сході. от як Гемілтон та ин. Та що його твердиння розсипається, свідчить той факт, що проти него виступають бувші найвірнійші його „товариші". Прим. дня 29. жовтня Попович хотів мати віче в Гемілтоні, Онт., але там його прямо висвистали. Підчас його промови слухачі часто перерували йому ріжними запитаннями та „дотинками".

По от такій його промові роздано між присутних коверти, що мали вернутися з долярами, але Попович не мало був розчарований, находячи вковертах, замісць долярів, гучні революційні кличі в роді: — „Проч з капіталом!" і т. под. Долярів прийшло тільки 27. Прийшли запити. Поповича питають, чому він накидається на буржуазію, коли він сам буржуй. При сій нагоді порівнали сам вигляд Поповича з виглядом д-ра Назарука, якого перед кількома днями оглядали в Гемілтоні. Попович виглядає як пампух, тоді як д-р Назарука лиця позападувані й повні зморщиків. Відтак спитали Поповича, чому російські большевики вистріляли своїх буржуїв, а тепер спроваджують американських, і чому в буржуазній Америці можна робітникам страйкувати, а в большевицькій Росії ні, бо зараз беруть страйкара „под стенку" і кулька в лоб. Поставлено Поповичеви й старе питаннє, чому він сам не їде до Росії. Щодо запомогового братства, яке він орґанізує, поставлено йому питаннє чому орґанізують його на буржуазний лад, а не здобувають забезпечення в капіталістів силою. Всі ті питання так збили комісаря з пантелику, що він вже й не відповідав більше. Не помогли навіть торонтонські комісарики, що приїхали з ним.

До часу лише і якусь частину людий можна дурити, але не все і не всіх.

ОВАЦІЯ ДЛЯ ПЕРШОЇ СЕНАТОРКИ

Коли пані Фелтон, що була один день сенатором Злучених Держав, приїхала до Атлянти, в стейті Джорджія, котрої ґубернатор її іменував наслідницю помершого сенатора Вотсона, на стації привитала її величезна товпа народа. Опісля вечером давали їй святочне принятте.

УКРАЇНЦІ НА ЛИТВІ

Між народами, які в сучасній Литві (Литовській Републиці) належать до національних меншостий, є й Українці. По одному, по двох розсіяні вони по цілій Литві, служать при литовськім війску, працюють по фабриках і т. д. Окремою громадою живуть вони недалеко від Кібарту, в т. зв. невтральній полосі, близко німецької границі і Сувальщини. Живе їх там понад 400 душ і всі походять з Київщини. Свого часу купили вони тут за допомогою Селянського Банку землю; подудувались розжились ґаразд і займили окремий куток на границі між Поляками і Жмудянами, сягаючи від сходу до західних меж білоруської етноґрафічної маси в сепшінському повіті. І все було-б гарно в тих білих, незвичайних для тутешнього населення українських хатках, якби не польсько-литовський нелад з одного боку відношенне литовських господарів до українського населення з другого боку. Литовський уряд відбирає українському населенню землею, а воно не може проти сього нічого вдіяти, бо не має перед ким пожалуватись. Для жалоб нема в невтральній полосі ніякої інстанції. До того і Литовці і Поляки переслідують Українців ще й тому, що вони мовляв, поселились тут тільки на те, щоб зрусифікувати весь простір (хоч тутешні Українці ніколи по московськи не говорять). Під покришкою такого самого закиду переслідують Поляки й Литовці і прастарих білоруських переселенців з Витебщини та Могилівщини, які мають шматки землі в расієнськім, вількамирськім та новоалександровськім повіті сучасної Литви. Сумно й невесело дивляться литовські Українці в будучність.. Землю в них відбирають; гроший їм недостає; продавати ні землі ні недвижимостий Українцям не вільно, а до того вони позбавлені можности заспокоювати духові потреби. Вони не мають своє церкви, бо православні церкви або вигоріли підчас сувальських боїв у роках 1914—1915, або захоплені римо-католиками... Навіть не мають вони змоги користуватися сим шматком землі, який свого часу при купні призначено „під церкву і школу". І коли дійде їх голос до тих, які могли-б їх оборонити перед безправствами й дати їм змогу спокійно жити на но-

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПОДІЛУ ТУРЕЧЧИНИ, ЯКИЙ ГОТОВЛЯТЬ АЛІЯНТИ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 25. падолиста. — Нині на тутешній близкосхідній мировій конференції прочитав американський делеґат, амбасадор Ричард Вошборн Чайлд, ноту, яку американське правительство переслало дня 30. жовтня с .р. до Великої Британії, Франції й Італії, в якій воно заявилось за політикою отвертих дверий до Туреччини.

Він зазначив, що американське правительство не глядає жадної особливої користи для себе або для своїх горожан, але тільки хоче охорони для своїх прав і запевнення отвертих дверий до Туреччини.

При кінці заявив, що колиб таку політику отвертих дверий приняла кожда держава у світі, то не було би наїздів одної держави ан другу і не було би жажди загарбувати чужі землі. Якби поодинокі держави не загарбували чужих земель, продовжав він, то всі народи могли би спокійно поступати вперед і розвиватись.

По прочитанню він заявив, що за сею політикою є правительство і нарід Злучених Держав.

По заяві американського делеґата конференція сейчас відложила свою ранішню сесію, а на пополудне назначила нараду в справі границь Туреччини.

Заява викликала велике враження і занепокоєнне, бо аліянти власне беруться ділити Туреччину на части і на „сфери впливу", коли зі сторони Америки паде протест проти сеї аліянтської політики.

ТУРКИ ВДОВОЛЕНІ ЗАЯВОЮ АМЕРИКИ ПРОТИ ПОДІЛУ ТУРЕЧЧИНИ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 26. падолиста. — Турецька делеґація дуже вдоволена заявою американського амбасадора Чайлда проти поділу Туреччини.

Безперечно, що й турецьке правительство прийме з вдоволеннем відомість про сю заяву.

ФРАНЦУЗИ НЕВДОВОЛЕНІ З АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗАЯВИ

ПАРИЖ, 26. падолиста. — Французька дипльоматія дуже невдоволена із заяви Америки у справі поділу Туреччини між аліянтів.

Таксамо й тутешня преса ворожо виступила проти сеї заяви, кажучи, що вона тільки поможе до азкріплення російсько-турецького союза.

НІМЦІ ОСУДЖУЮТЬ КЛЄМАНСА

БЕРЛІН, 25. падолиста. — Провідник німецької народньої промислової партії, др. Штреземан, заявив, що головним виновником економічної кризи в Европі є власне той Клемансо, котрий тепер їздить по Америці і говорить про потребу ратунку Европи з економічної кризи.

Німецький дневник „Франкфуртер Цайтунг" пише, що відносини між Америкою і Францією видно дуже похолодніли, коли Франція мусить аж своїх старих політиків посилати до відгрівання приязни.

КОМІСІЯ ФРАНЦУСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ ЗА ЗМЕНЬШЕННЄМ ПОДАТКУ

ПАРИЖ, 26. падолиста. — Фінансова комісія французького парляменту буде домагатись від палати зменьшення воєнних видатків на 1923 рік о $1,000,000.

НІМЕЧЧИНА МАЄ 845 БІЛІОНІВ НЕДОБОРУ

БЕРЛІН, 26. падолиста. — Німецький премієр заявив учера у своїй першій промові в парляменті, що недобір в убджеті Німеччини тепер вже виносить 845 міліярдів німецьких (паперових) марок.

АДРІЯНОПОЛЬ ЗНОВА ПІД ТУРЕЦЬКОЮ ВЛАДОЮ

АДРІЯНОПОЛЬ, Тракія, 25. падолиста. — Останні відділи грецької жандармерії забрались відсі у второк рано, а за ними увійшла сюди турецька жандармерія і кілька відділів кінноти.

Населення міста привитало турецьке війско з одушевленнем. Загал мущин повбирав червоні турецькі шапки, через що ціле місто зачервонілось.

В місті була велика радість. Склепарі зачали усувати грецькі вивіски на склепах, а виставляти турецькі.

Ґубернатором міста турецьке правительство назначило Тагіра бея, котрий в пятницю союди прибув разом з 200 урядниками.

ТУРЕЦЬКИЙ СУЛТАН МАГОМЕТ VI. НЕ ҐАДАЄ УСТУПИТИ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 26. падолиста. — В тутешніх політичних кругах появились вістки, що бувший турецький султан Магомет VI, котрий втік на британський остров Мальту (на середземному морі), не ґадає зректися турецького престола ані прав до того престола і халіфату, але приготовляє державний заговір проти правительства турецьких націоналістів, яке хоче повалити і наново обняти владу над Туреччиною у свої руки.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917. authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 493 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НА ПОМІЧ УКРАЇНЦЯМ У ЛЯЦЬКИХ ВЯЗНИЦЯХ.

Львівські Українці оголосили отсю відозву:

На наш народ прийшли важкі хвилини. Всі арешти і вязниці Східної Галичини, переповнені синами українського народу. Заслужені діячі і робітники на народньому полі, селяни, міщани, інтеліґенти, світські і священики, старі ветерани і молоді студенти, знайшлися у вязничних мурах.

Вони живуть у сумних відносинах, у невигодах й недостатках, у холоді і голоді...

Закон дозволяє тим вязням, що знаходяться у слідстві, користуватись помочию спози вязниці; діставати харчі, одяг, постіль, і все потрібне з дому. Помятаймо про сі права вязнів, забезпечені законом! І тут паде на кожду родину, свояків і знайомих арештованого обовязок подбати ,щоб важку долю його злагіднити в можливий і законом дозволений спосіб!

Але лишається велике число таких, які знайшлися в чужих містах, відірвані від родини, без ніяких нзайомих, такі, про яких рідня не може й дізнатись, де вони знаходяться. Такими, найбільщ нещасливими, повинен занятись загал громадянства і поспішити їм з енерґійного та обильною помочию. „Увязненого відвідати!" сей самаританський приказ повинен кождому бути вказівкою, що він має робити у теперішній час. По всіх містах і місточках, де знаходяться арештовані, повинні знайтися гуртки громадян, що пожертвують себе тій справі і будуть збирати харчі і фонди на сю ціль і взагалі розведуть опіку над нашими братами, що перебувають у вязницях.

Всі ті, що мають власні хліборобські продукти, особливо наше патріотичне селянство, повинно взяти на себе добровільний обовязок доставити для тих, що опікуються вязнями, всяку поживу (бульбу, крупи, і ін.)

Найбільше число вязнів з усіх повітів в краю знаходиться у Львові. До Львова відносяться за підмогами комітети опіки над вязнями з провінції. На сю ціль мусить мати столиця краю до розпорядження великі фонди. Тому цілий край повинен і мусить поспішити з помочю, посилаючи до Львова жертви для жертв нашого лихоліття.

Жертви присилати на адресу: Кредитове тов. „Дністер", Львів, ул. Руська, щад. книж. ч. 14.000.

Юліян Романчук, др. Володимир Бачинський, др. Лев Бачинський, о. Леонтій Куницький, др. віан Куровець.

ГОЛОС УКРАЇНЦІВ З ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

РЕЗОЛЮЦІЯ ПРИНЯТА НА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ УКРАЇНСЬКОЇ КОЛЬОНІЇ В ПОДЄБРАДАХ, 1-го ПАДОЛИСТА, 1922.

Стежачи із захопленнєм за впертою боротьбою Українського Народу з Польщею, окупантом Східної Галичини, Волині, Холмщини і Підляша, за державну самостійність, ми студенти і професори Української Господарської Академії в Подебрадах та все українське громадянство, зібрані в день Свята визволення Східної Галичини і Буковини, 1. падолиста, 1922, в числі 402 душ, протестуємо:

1) Проти окупації польщею західно-українських земель;

2) проти насильного переводження виборів до польського „сейму" у Східній Галичині, всупереч волі українського народу;

3) проти нечуваного в культурному світі вандалізму в нищенню українських культурних інституцій у Галичині;

4) проти заборони заложення української святині наук, університету у Львові, і проти переслідування українського шкільництва на західних землях українських, окупованих польщею;

5) проти переслідування й арештовання української інтеліґенції, селян і робітників, як засобу нзищення українського народу;

6) проти польского суду над Степаном Федаком і товаришами на „зраду польській державі", якої громадянами вони не є;

7) проти кольонізації українських земель польськими кольоністами, коли безліч українських селян наслідком безземелля змушена еміґрувати заграницю.

8) проти нечуваного терору зі сторони польського війска, жандармерії і поліції, тайних аґентів, що забирають від населення средства поживи, коли сотки тисяч українського населення гине з голоду.

Віримо, що цей наш протест найде відгомін і співчуття в культурному світі до тяжко поневоленого народу.

Витаємо героїчну боротьбу українського народу проти насильників.

Хай живе самоозначення земель, поневолених Польщею!

КОМУ ВІДСЛУЖИЛИ СЛУЖБУ „НАШІ" БОЛЬШЕВИКИ?

Володимир Левинський, недавній комуніст, а тепер знова колишній соціяліст, пише осьщо про „наших" большевиків:

„Коли наші большевики, між якими не всі є звичайні собі каналії, хочуть знайти обективний критерій етичної оцінки їх дотеперішньої праці, хай по кількалітньому страшному досвіді спитають власне своє сумлінне, без ніяких свідків, щиро і чесно, чиїм інтересам вони обективно служили; кому їх праця в результаті вийшла на користь; а кому на шкоду: большевицько-завойовницькій Москві, чи робітничо-селянській Україні, московському зажерливому націоналізмови і шовінізмови з етикетою комунізму й інтернаціоналізму, чи українському соціялізмови і справжньому інтернаціоналізмови". („Етикета і Соціялізм", Прага, 1922).

СОЦІЯЛІСТИЧНА ҐАЗЕТА ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ ПОЛІТИКУ НА УКРАЇНІ.

Часопись **„Соціялістична Думка"**, центральний орган Української Соціял-демократичної Робітничої Партії, яка виходить у Львові, у виданню з 6. падолиста, 1922, помістила статтю п. з. „Російська великодержавність і Україна", яку отсе передаємо в цілости:

Самостійна „українська соціялістична радянська республіка" ліквідується. Окупант використав цю фірму до кінця. Цею маґічною формулою водив за носа п. Раковський не одного з тих українських ідеалістів, які вірили ґарним словам Комуністичного Інтернаціоналу.

„Тепер, коли Росія бере участь у вирішенню справи Босфору і Дарданелів, фікція „незалежної" України вже непотрібна. Вона може оказатися шкідливою, оскільки буде нагадувати зайвий раз світови про нерозвязане українське питаннє.

Шкодіти за „У. С. Р. Р." певно ніхто на Україні не буде. Фактично „У. С. Р. Р." була **зброєю в руках окупанта проти української національної революції.** Раковський признався недавно, що клич незалежної радянської України був виставлений „в цілях опанування мас", тобто, в цілях їх **обману.** Спроба „ловлення чоловіків" не удалась. На ділі карикатурна „У. С. Р. Р." тільки ще більше викликала в найширших народніх масах України стремліннє до дійсної національної незалежности. Ці стремління виявили себе в ґрандіозних народніх рухах проти російської окупації. Україна стала клясичною країною „малої війни" української людности проти окупаційних російських армій. І тільки страшний голод 1921-22 рр. зміг підкопати активність українських народніх мас. Окупантам удалось систематичним виморюваннєм населення України ослабити **фізично** український національний орґанізм. Сама большевицька преса констатує, що в богато округах південної України до літа 1922 р. **вимерло більше половини населення.**

Після цих „перемог" Раковський може сміливо заявляти на засіданню Центрального Виконуючого Комітету Рад України, що „треба йти далі шляхом тіснійшого обєднання радянських держав". Характеристичні мотиви резолюції Комітету рад України з 17. жовтня 1922 р., яка стверджує потребу обєднання „з огляду на шовіністичні тенденції...", ну, розуміється, українських сепаратистів.

Ще не протряхла фарба на книжці п. Раковського, в якій він доказує світови, що на радянській Україні „правительство незалежне і самостійне" (un gouvernement independent et autonome)*), яку цьому жвавому Балканцеви доводиться повертати „національний фронт" на 180 степенів.

Вороги свободи і незалежности українського народу не гірше нас знають пружини українського політичного руху. Поки не пізно, стараються вони всіми засобами приглушити цей природний процес розвитку української нації до самостійного життя. Все, що так або інакше гуртує і освідомлює маси на Україні — стає „політично-неблаґонадьожним" (по новій термінольоґії — „контр-революційним"). **Здавивши терором політичний рух на Україні, російський окупаційний режім добирається до української школи, і до розвитку української культури взагалі.**

Треба ще сказати, що юридична фікція радянської України давала причіпку для аґітації українських „шовіністів", навіть з партії большевиків, за те, щоб наповнити форму У. С. Р. Р. реальним українським змістом. Розуміється, що російський націонал-большевизм не міг довго миритися з цими „безсмисленними мечтаніями".

Ліквідація „У. С. Р. Р." підготовлялась давно. Але, окрім „внутрішнього вжитку" ця етикетка була потрібна для міжнародньої політики російських большевиків, які грали на принципі „самоозначенне народів", і не без успіху.

Тепер змінились обставини. **Російська національна армія** („червона") зробилась солідною силою, якої без сприятливих міжнародніх обставин не може вигнати ні одна „інородчеська" провінція большевицької імперії. **Ця національна російська армія** являється найважнійшим чинником внутрішньої і міжнародньої політики сучасної Росії. Міжнародня політика большевиків відсунула на задній плян свої „всесвітні революційні завдання". Напеpед виступають дійсні „здобутки революції" нової буржуазної кляси — **зміцненне великодержавности і єдности російського кольоса.** На зразок централізованої **армії** будується і „обєднана" російська **держава.**

В звязку з „новою економічною політикою", вожди „всесвітньої революції" робляться міністрами великої російської держави; комуністи обертаються в „червоних купців"; „інтернаціоналісти" — противники війни, — підбурюють Туреччину до війни з Анґлією.

Ліквідація „У. С. Р. Р." служить видимим знаком **перемоги „національної російської ідеї" над „інтернаціоналізмом".** Аджеж фактично „У. С. Р. Р." не була ніколи ані на крихту „незалежною державою". Її знищенне має більше символічне значінне ніж реальне. Замітно, що питанне про ліквідацію У. С. Р. Р. виринуло одночасно з тим, як появились відомости про російсько-французьке зближенне Советської дипльомати заявляють, що вони хотіли-б відновити союз із Францією, „як це було за царя Миколи". Як відомо, Франція була завсіди по стороні „єдиної неділимої Росії".

Ліквідація „У. С. Р. Р." помимо своїх корисних наслідків лдя обєднаної боротьби ріжних українських соціялістичних напрямків з російською окупацією (тільки діти в політиці можуть після останніх подій на Україні твердити, що під режімом комуністичних диктаторів є українська держава), вказує на сумний факт зміцнення окупаційного режіму на Україні. **Окупаційний режім не числиться вже з настроями українських народніх мас.**

Мусимо просто дивитися правді в очі. Коли не зміниться явно несприятлива для незалежної України міжнародня ситуація, український нарід, не вважаючи на свою боротьбу і жертви, не зможе скоро вирватись на волю **з нової тюрми народів.**

Мало того. З російською великодержавностю, чи в її сучасній большевицькій формі, чи в іншій, явно буржуазній, — доведеться мати діло всім тим новоутвореним державам, які входили в склад бувшої Росії. В цьому відношенню не може бути запевненне незалежне істнованне ні малих прибалтійських держав, які перегородили Росії шлях до моря, ні самої Польщі, яка по риському договорі одержала значну частину української території.

Одно з двох: або запанує на сході Европи принцип вільного самоозначення народів, і Україна здобуде незалежність, або Україна буде далі жерелом міжнародніх конфліктів, в яких втратять свою свободу і ті народи, котрим сприятливі обставини дали змогу вибороти незалежність.

Польська націоналістична преса торжествує з приводу ліквідації „У. С. Р. Р.", бо цим Росія показала „сильну руку" в українській справі, з якою не може собі дати ради польська окупація на українських землях.

Щодо цеї концепції законсервовання риського договору, то не зайвим буде тут навести думку російського соціял-демократа Даліна про польсько-російські відносини.

„Польща окружена ворогами. Ті-ж вороги і в середині її. Її політичне життє грозить великими внутрішними заворушеннями".

На його думку в результаті польсько-російської війни буде „повне, або майже повне знищенне незалежної Польщі".

Так неполагоджена національна справа України загрожує новими міжнародніми конфліктами на Сході Европи.

Слова Ф. Енгельса про самоозначенне народів мають своє оправданне і до сьогодня:

„Щоб забезпечити міжнародній мир, писав він ще в 1884 р., треба насамперед усунути всі національні тертя; мусить кождий нарід бути незалежним і паном у своїй власній хаті".

П. Феденко.

*) L'Ukraine sovietiste, Бирлін, 1922

ДАЛЬША ПОВІНЬ АРЕШТІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

(З львівського „Діла" з 1. падолиста, 1922).

Арештовання у Львові.

Дня 26. жовтня польська поліція арештувала Самосія Ілію, Бурдину (закордонця), Ничку Володимира і Цигилика Івана. Останний з них Цигилик Іван пятнайцятлітний хлопчина щойно вступив на науку слюсарства.

Поліція арештовала директора Т-ва „Взаїмна Поміч учительська" А. Зеленого і його брата техніка.

На днях арештувано у Львові полк. С. С. Андрія Мельника.

Надвірнянщина.

В Надвірній арештовано між иншими: др. Луціва, Л. Ґреґораша, М. Гринішака, персонал канцеляр. др. Саноцького, який поїхав на розправу Федака, дальше студ. М. Демянчука, Р. Кальбу з жінкою, П. Гавриляка, учит. Л. Чесника, Л. Срібного, Кравчука, І. Розумовича, Полатайка і ин. Також, по селах масові арештування. До міста прийшла артилерія і кавалерія. Війско заняло одинокий льокаль філ. „Просвіти" де містяться всі тов., курси прив. ґімназії. Нічого не помогла інтерпеляція о. пар. Луцика, др. Николайчука та о. Павлика. Дальше арештовано: Романа Камубу, Мих. Деменчука, Шлюсарчука, Білинського з Микуличина і 5 селян з Делятинщини і Надвірної.

Борщівщина.

В Глубічку пов. Борщів арештовано б. старшину У. Г. А. Мик. Глібовицького, В. Гафтковича, М. Томковида (котрий перед тижнем вернув з Тухлі) Павла Кашубу, Ярослава Дроздовського і дяка із Шершеновець. Арештованих відвезено до Борщева.

Косівщина.

Арештовано др. Рондяка, о. Гарасимовича, Григорцева, М. Коника, Остапа Коника та инших.

Кобиловолоки.

Дня 25. м. м. відбулися в с. Кобиловолоках в пов. теребовельськім ревізії у о. пароха Івана Чартморинського, упр. школи Павла Ковальського, учителів Івана Ґречили, Дмитра Барабаша, у рільників Йосифа Тригука, Василя Ямного, Андрія Бакуна, і у кількох студентів. Нічого нелеґального не найдено.

Арештовано і вивезено до арештів в Теребовли студентів: Шкрибалу Василя, Шкварка Василя, Евгена Ковальського і учителя Барабаша Дмитро. Нагінка триває дальше в цілій Теребовельщині.

Бродка пов. Львів. Арештовано: Коверка, селянина Цимбалу і Дуфанця. Переведено ревізії в домах арештованих, в учительки Мурської, у дяка М. Волощакевича, начал. ром. Н. Косендяка і инших.

Радехівщина. В с. Хмільній арештовано студ. Константина і Олексу Хавалку. Поліція так налякала хвору сестру арештованих, що вона померла. Окрім того в Радехівщині арештовано Дибойла, Щайногу, Яремка, учит. Федину і Макітру з Кустина. Переведено ревізії в домі О. Пеліха і конфіновано його.

Бють. Дня 25. жовтня приїхали до Львова з Гриньова пов. Бібрка двох сільських хлопців Михайло Орач і Семен Климків, щоби шукати собі праці. На стації поліцаї зажадали від них леґітимації і били в лице за те, що хлопці не вміли говорити по польськи і за те, що мали вишивані сорочки.

Угнівщина. Арештовано Льва Дорожинського, студ. Евгена Микуловича, Гоція, Ів. Скрипчука, В. Петришина, і Хитреня, Переведено ревізії у студ. Сеня Клима, арештовано Гр. Ґумовського, учит. Мусія з Карови.

Горить. В Новосілках коло Угнова згоріла стирта сіна власности дітича Зелібмана.

Турка. В четвер минулого тижня арештовано в Турці о. І. Федевича, кат. з Турки, о. О. Мартиновича, пароха з Ябліна, п. Великановича Д. учителя з Ільника, о. Мороза з Борині, п. Заліщука з Турки, і много священиків з повіту.

Делятинщина. З Микуличина доносять, що по всіх гірських селах польська поліція арештує людей, інтеліґентів і Гуцулів. Нарід читав відозву Петрушевича, розуміє справу і відноситься до виборчого терору спокійно.

Холоїв. Переведено ревізію в домі В. Олійника, Степчишина, Гр. Луціва, Романюка, Білика Тріски, і о. М. Коритка. Декого арештовано.

Повіт Ліско. Арештовано о. Мих. Паславського із Лютовиск, о. Івана Полянського із Смільник, Ів. Панаса, д-ра Вол. Шараневича, Ол. Свистуна, Гар. Чубатого, Вас. Лопачика, Вол. Кобільника та инших.

Рогатинщина. Дня 26. жовтня відбулися ревізії в селі Бовшові рогатинського повіту у студ. Івана Цимбалістого, п. Ярослава Цимбалістого і Івана Коростіля. При ревізії нічого не найдено.

Тернопіль. Число арештованих в Тернопільщині доходить 27. Х. с. р. до 1.500 людий так, що в норах маґістрацьких і в поміщеннях народньої школи і школи виділової ім. Ядвиґи приміщено від 50—100 людий. Арештовані не мають змоги навіть голови склонити не говорячи вже про який небудь відпочинок, бо всі поміщення є так забиті, що арештовані мусять проводити дні на сидячи і стоячи. Відомі нам імена арештованих є: о. Григорій Плакида зі Старого Скалата, др. Бемко Володимир, Драганчук Іван, нот. канд., др. Баранек з Заліщик, Антін Кунько господар з Чернелева, Евген Садовський, Іван Синиця, Іван Бриляк, Іван Зварич, Степан Заморa, Петро Сидга, Мітренґа Матвій, Кметик Осип, Романишин Ілля, Коненко Петро, Мартинюк Франко. Хадзаївна Ольга, Липка Осип, Замощак Осип, Бородайко Богдан, Бородайко Володимир, Гладиш Ярослав, Чуловський Микола, Ґладиш Антін, Ґураль Василь, Маланюк Лев, Бувик Василь, Гривнак Василь, Янович Юліян, Липка А. Зазуляк Юрій, Евген Олійник, Кушнір Сильвестер, Кордибан Василь, Ничка Володимир, Заплітний Богдан, Вацик Петро, Ліпінський, Грицина Єронім, Курдуба Степан, Кордуба Михайло, Ременюк Мих.

Карні експедиції.

До села Вербиловець, пов. Рогатин, прийшло дня 14. жовтня с. р. війско. У місцевого пароха о. Ст. Гороцецького закватировано 32 вояків, а старенького пароха уміщено в одній кімнаті. Дня 16. жовтня с. р. капітан кватеруючого відділу приказав місцевим селянам згортати болото на публичнім гостинци. Селяни через слоту не викопали бараболь, що пропадають, гниють, але під погрозами покинули в погідний день пільні роботи аби догодити самоволі п. капітана.

Коломийщина.

Дня 16. жовтня в ночі хтось перервав в селі Раківчику телеграфічні дроти. На другий день приїхав з Коломиї повітовий командант поліції Урбановський з комісарем поліції з тайним аґентом і 10 поліціянтами і перепровадили при помочі місцевої поліції дуже строгу і основну ревізію у Федасюка Дм., Книгицького Мик., Вишиванюка Вас., Вишиванюка Мик., Бабинюка Вас., і Микитюка Дм. Шукали за крісами, ножицями до перетинання дротів, та противиборчими відозвами Петрушевича. Безуспішні ревізії тревали по кілька годин. У Вишиванюка забрали чисто приватну кореспонденцію. З календри „Черв. Калини відозви „Укр. аграрної партії" „Рідний край" і Хлопську Зраду". Дня 21. арештовано Микитюка Дм., Вишиванюка Дм., Микитюка Вас., Федасюка Дм., Косюка Мих. і Івана і відставили до коломийської тюрми. Така сама наґінка відбулася в цілім повіті. Рівночасно до села прибула карна експедиція.

ЧЕСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО

Дня 28. жовтня с. р. обходили Чехи свято 4-их роковин проголошення чесько-словацької републики.

Се свято визволу Чехів по 300-літній німецькій неволі обходжено торжественно в цілій републиці.

В Ужгороді, столиці Підкарпатської Руси, з тої нагоди уладжено чесько-українську маніфестацію в городському (міському) театрі.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ФРЕНКФОРТ ГАЙТС, ІЛЛ. Бр. св. Михаїла, від 166 У. Н. С. повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 11. годині перед полуднем в неділю, дня 17. грудня в гали Якова Балїґроцького під ч. 2005 Доглас стріт. На порядку нарад справозданне з цілорічного діловодства і вибір нових урядників. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт.; а урядник 1 дол. — А. Балїґроцький, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64 У. Н. С. повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеться в суботу, 2. грудня о 6. годині вечер в гали під ч. 435 Мейн ул. Проситься членів прибути на мітинґ бо є важні справи до полагодження і буде вибір нових урядників на 1923 рік. Котрий член не буде присутний на тім мітингу, заплатить 1 д. кари, а урядник 2 дол. — В. Григорчук, предс.; Г. Ничка, кас.; М. Сас, секр.

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ У ПОЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ.

Подаємо дещо з листа хлопчика з Галичини до батька з Америці:

„...Учать нас у школі „ґеоґрафію польскі і оповядания з дзєйуф ойчистих, як польскі крульове войовалі на польскі земі". Учать нас співати „Боже, цось польскем пршез так длуґе векі" і т. д. А відтак співаємо ще нової „Польска повстала би жиць"??? (Знаки запитанян хлопчик подав сам). А я більше до школи тут не пійду і хотяй мама сварять на мене, таки не пійду! Як я буду здоров і Бог нам допоможе заїхати до Вас щасливо, то я там буду ходити до школи, А ТУТ НІ! (хлопчик підчеркнув це аж три рази). Щоб лиш пустили, тобим зараз до Вас поїхав, помагавбим Вам і справувавбимся дуже і дуже файно..."

Сих кілька стрічок з листа характеризують добре той настрій, навіть між українськими дітьми, який живе поміж усім нашим населеннєм в краю. Не затроять ляхи душ українських дітий ні скавулінием ляцьких пісень, ані переповіданнєм фальшивої історії.

Проф. Михайло Грушевський.

ПОЧАТКИ ВІДРОДЖЕННЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

В часах найбільшого, як здавалося — останнього упадку українського життя, при кінці вісімнайцятого століття починали вже поволі пробивати ся перші парости нового життя. В західній Україні вони сходили на ґрувті церковнім.

Свого часу заведенне унії приглушило дуже сильно останки українського життя. Приймали унію з малодушности, хилячи ся перед панами, а сміливійших приборкувано силоміць. Але наростали нові покоління, що були уніатами не через свою зраду чи малодушність, а через те що уродили ся в унії, і для них унія стала вже вірою народньою, українською. Ті що заводили унію на те, аби вона послужила дорогою до ополячення і скатоличення, помилилися в своїх надіях. Через те що уніатське духовенство і взагалі унію не зрівняно в правах з католицтвом і вона зісталася церквою низшою, мужицькою, вона стала прикметою тутешнього українського життя і незадовго стала для західньої України такою-ж національною церквою, якою перед тим була церква православна. І коли австрійське правительство, заволодівши Галичиною, заходилося коло того щоб підняти уніатське духовенство з темноти і пониження, в якім його застало, то се мало чималий вплив на розбудженнє національного життя. Австрийське правительство, побачивши, як польська шляхта поневолила український нарід, взагалі задумувалося над способами, щоб йому помогти: за Марії Тереси і Йосифа II. обмежено власть поміщиків, заводилися школи „з місцевою мовою" (українською) для селян і міщан, вищі школи для духовенство, що було незвичайно убоге і темне. Насамперед сі заходи почалися на Угорській Україні, наслідком тих рухів против унії, що так занепокоїли правителство. Мукачівську епархію визволено від зверхньої власти католицького епископа в Ягрі, засновано ліцей в Мукачеві, для виховання духовних, поліпшено матеральне становище духовенства. Новий епископ Андрій Бачинський (1772—1809) з сього боку дуже діяльно заходився коло піднесення свого духовенства, і тут в Мукачеві коло нього згодом зібралася громада доволі вчених як на той час людей, з котрих вийшли потім перші професори-Русини львівського університету і чимало иньших замітних діячів. З прилученнєм Галичини сі заходи правительства захопили також і її. Зараз по прилученню Галичичини Марія-Тереса завела в Відні духовну семінарію для уніатів; се було мале віконце в Европу для галицького українського суспільства і мало справді чимале значінне в його життю. Потім слідом заложено семінарію у Львові, а при заснованню львівського університету в 1784 р. положено, щоб деяких наук вчили по українськи, і осібний ліцей при нім заведено, деб Українці підучувалися, щоб потім вступити до університету. Богато зроблено також і тут для добробуту духовенства; з маєтків закритих монастирів орґанізовано „релігійний фонд" для поліпшення становища духовенства. Так само на Буковині, за недовге военне правлінне положено цінні початки нової світсьої школи і тутешній релігійний фонд, що володів пятою частиною цілої Буковини (се були давнійші монастирські і епархіальні маєтки давав величезні засоби на культурні і національні цили. Та біда була в тім, що в суспільних і національних відносинах сеї далекої провінції австрійське правительство слабо розпізнавалося і так як не вміло знайти справжньої точки в селянських відносинах, без кінця заплутуючи справу своїми суперечними рішеннями, так і в культурних справах дуже часто зовсім не вміло доглянути українського елементу вважаючи румунську мову „місцевою мовою" всеї Буковини без ріжниці.

В Галичині воно розглядалося трохи краще, але й тут правительственні заходи, направлені на піднесення українського народу, здебільшого заглушилися потім впливами польської шляхти, та й робилися без потрібного знання місцевих обставин. Для тих українських вищих шкіл і катедр не знайшлося людей тямущих, які-б вміли вгадати ті живі течії народнього життя, на котрих можна було оперти новий просвітний рух. Наука велася мертвою книжною мовою, викладалися предмети далекі від життя, тому й сі заходи не дали такої користи, яку-б могли дати. Згодом українські лекції і українські і український ліцей скасовано, коли з нових ґімназій стали виходити Українці підготовані до слухання загальних курсів. З загальною реакцією, що почалася в Австрії по смерти цісаря Йосифа (1790), польська шляхта здобуває собі впливи і в двірських кругах і у місцевої адміністрації й починає лякати її своїми вигадками про нахил галицьких Українців до Росії та до православія, відвертаючи тим правительство від заходів на їх користь. Під впливами Поляків замість української мови заведена мова польська — з початку в школах вищих типів, а далі і в сільських, народніх. З огляду на протести і представлення українського духовенства сільським громадам позволено засновувати свої приватні школи з українською мовою, але при тім адміністрація наказувала духовенству, щоб не дуже заохочувало селян заводити такі українські школи — аби не причиняти тим собі видатків. Треба сказати одначе, що саме духовенство не оцінювало всього значіння народнього елементу і не використовувало тих можливостей, які відкривали для нього правительственні заходи; набираючися деякої культури, нова інтеліґенція, майже виключно сама духовна, тратила давнійшу звязь з народом закидала народній язик, не вміючи надати йому культурного вжитку, трималася старої книжної мови, звироднілої, омертвілої, не здатної вже до розвитку і не знаходячи через те основи для свого культурного поступу, йшла за польським елементом, як більш культурним.

Все таки невважаючи на всі помилки і незручности правительства і свого громадянства, що на ніщо зводили часом і найкращі їх заміри, зіставалося деяке поліпшення від тих усіх заходів. Важно було перед усім, що розвіялося те почуттє безвиходности, яке огорнуло було українську людність в часи упадку, в XVIII віці; заходи австрийського правительства відкрили якийсь просвіток, розбудили надії на кращу будуччину і енергію змагання, боротьби за кращу долю. Серед нового уніатського духовенства, вихованого в кращих культурних і матеріяльних обставинах уже в початках XIX в. заявляються освічені і тямущі люде, які думають не тільки про інтереси своєї церкви, а й про інтереси народні, національні, заходяться коло піднесення народньої освіти і добробуту, коло розвою національної культури.

Польські заходи против українства викликали їх на герць за народні права; надії на поміч австрийського уряду додавали охоти. Проекти заведення польської мови в народніх школах викликають перший свідомий виступ галицького духовенства в обороні народньої мови: митрополит Левицький під впливом каноніка Могильницького — найвизначнійшого представника нового духовенства, удався до правительства з прошеннем, щоб у народніх школах учено по українськи. Колиж шкільна комісія ухвалила своє — так як вище було сказано, що для української науки громади можуть закладати осібні свої школи, — митрополит вислав протест против такого трактовання української мови, а Могильницький виготовив записки в обороні її вартности і рівноправности. Потім розширив сю свою оборону в осібнім трактаті: „Вѣдомѣсть о роскомъ языцѣ" (в Галичині місцеву українську мову все називано руською, по старій традиції); се був перший учений трактат в обороні української мови. Заразом заходився коло просвітної роботи. Орґанізував перше просвітне товариство в Перемишлі — але воно заглохло, стрінувши всякі перешкоди з боку польського духовенства і сполячених уніатських монахів-Василіян. Краще пішли його заходи коло закладання народніх українських шкіл замість ополячених урядових; за короткий час відкрито велике число шкіл парафіяльних і т. зв. тривіяльних (вищого типу); для приготовлення учителів орґанізовано учительську семінарію в Перемишлі; стали складати українські учебні книжки для сих шкіл — за тим стали виникати питання про відносини народньої мови до книжньої — чи тримати ся старої книжньої мови, чи зближатися до живої народної: про се потім, в 1830 роках виходить завзята полеміка між оборонцями мови народної і мови книжної, або властиво кількох книжних мов — старої української, церковно-славянської і російської (великоруської): суперечка ся мала велике значінне в дальшім тутешнім розвою національної свідомости.

ве життє на витолоненім і за-

Отак підіймалося поволі нобитім українським перелозі в західній Україні. Скромні і непоказні були перші прояви його — але в тих частях України, що від Польщі перейшли до Росії, навіть і такими не можна було похвалити ся: тут нічим не полекшало від того що нарешті „Польща впала".

КІЛЬКО ЗЛОЖИЛИ ПООДИНОКІ ОСОБИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(ДРУГИЙ СПИС).

Ч. 353.

(Конець).

37) З громади Сликвил, Па., Филип Ясновський 5.00

38) З громади Джерзи Сіти, Н. Дж. з віча переслав о. А. Улицький 106.50

Зложили: о. Ал. Улицький і Ст. Милянович по 25.00; Марцель Шевчинський, Павло Дмитрів, Михаїл Лецин, Григорий Когут по 5.00; по 2.00: Стефан Костів, Антін і Анна Зубряд, Семен Яцьків, Гр. Трусевич, Г. Павлик, Андрій Вацлавський, Мирон Лазорко, Семен Кусень, Йосиф Костирка; по 1.00: Ів. Нискач, Марцель Ковалишин, Олекса Каранько, Яць Равлинко, Антін Зазуля, Андрій Петришин, Петро Шавінський, Атанас Прийдун, Михаїл Цибій, Ник. Лазорко, Іван Ґречин, М. Сидор, Василь Хвалик, Н. Н., Никола Левицький, Юрко Панкевич, Тимко Криницький, Павло Пацала; Василь Ґіль 50 цнт.

39) З громади Джерзи Сіти, Н. Дж., переслав п. К. Піддубчишин 85.00

Зложили: Стеф. Гладкий, Михайло Курдиль, Яцко Вусик і Стефан Кот по 10.00; Петро Маційовський, Семен Сусень, К. Піддубчишин, Дмитро Вархолко, Петро Світницький, Григ. Гуменюк, Максим Стегницький, Антін Онисик і Михайло Баран по 5.00.

40) З громади Ню Йорк Сіті, Нестор Закалюжний 5.00

41) З громади Питсфілд, Мас. від Січовиків 16 Сотні Січової Організації, переслав п. Олекса Яремій 11.00

Зложили: Сотня 16 Січ. Орг. ім. Дм. Вітовського і Василь Хемюк по 5.00; Петро Кушнір 1.00.

42) З громади Гемтремк, Міш. від 24. Сотні Січ. Організації .. 100.00

43) З громад Росфолд і Толідо, О., переслав збірку п. М. Копистинський 36.00

Зложили в Росфорд: по 2.00: Николай Проць і Ол. Невойда; по 1.00: Антін Янушевич, Мих. Мазур, Йосиф Добош, Василь Холявка, Ігнатій Кушнір, Ант. Масник, Йосиф Янушевич, Іван Федчук, Мих. Копистинський, Антін Іж, Михайло Бобак, Мих. Федьо, Павло Кушнір, Михайло Копина, Йосиф Бобак, Ник. Андрищь, Михайло Паленичка; Василь Денько 50 цнт.

З Толідо зложили: Михайло Карнова 5.00; по 2.00: Ілія Дорош, Дмитро Бобак, Николай Петришин; по 1.00: Іван Ланяк, Михайло Крохмальний; по 50 цнт.: Танас Демків, Йосиф Рощіпка, Дмитро Туркоч.

44) З громади Оґденсбурґ, Н. Й. 10.00

Зложили: Іван Гаврилів і Віктор Михаліцький по 5.00.

45) З громади Вустер, Масс., Йосиф Зазуляк 10.00

46) З громади Вілмінгтон, Дел., переслав збірку п. Григ. Косовський 11.50

Зложили: по 1.00: Панько Бавуляк, Николай Дилеба, Ник. Халус, Николай Баран, Григорий Ковальчук, Михайло Процак, Теодор Кавінський, Іван Гичка, Сенько Іванечко, Іван Манько, Павло Скробак; Вас. Гірник 50 цнт.

47) З громади Реймі, Па., від Братства Пр. Діви Марії, відділ Провидіння, переслав п. С. Ващишин 25.00

48) З громади Ню Йорк Сіті, переслав п. Н. Дзюма...... 8.00

Зложили: по 3.00: Гнатко Петрик, Никола Дзюма; по 1.00: Михаліна Могильовська, Антін Могильовський.

49) З громади Йонгставн, О. Григорий Савчак 5.00

50) З громади Питсбурґ, Па., переслав п. І. Онуферко...... 10.00

Зложили: Михайло Возьний і Володимир Вацик по 5.00.

51) З громади Гемтремк, Миш., переслав п. Т. Солодий 31.00

Зложили: Тов. ім. М. Січинського, від. 146 У. Н. Союза 15.00; Гайдамаха 5.00; по 2.00: Романяк, Поторока; по 1.00: Михальчук, Бугай, Солодий, Н. Н., Гищук, Шиканюк, Воркунь.

52) Вид. Берекс, Ариз., Мих. Кравчук через п. І. Тарнавського, Нюарк, Н. Дж. 5.00

53) Ст. Джозеф, Мо., від Ол. Шипа переслав п. І. Кульчицький 5.00

54) Путнам, Конн., Вас. Драґан 5.00

55) Микаду, Па., від Комітету Фонду Негайної Допомоги, передав п. Д. Капітула 25.00

56) Ст. Джозеф, Мо., збірку переслав п. І. Кульчицький... 48.80

Зложили: Тов. Запорожська Січ, від. 355 У. Н. Союза 10.00; Олекса Шипа 2.00; Меньшими жертвами 36.80.

57) З громади Бруклин, Н.Й., збірка на представленню, переслав п. Семен Шиш 44.00

58) З Детройт, Миш., з віча переслав о. В. Довгович..... 678.75

59) З Бофало, Н. Й., збірку в церкві переслав о. К. Курилло 79.52

60) З Форд Сіті, Па., збірка в церкві, переслав о. Ф. Кисіловський 14.00

61) З Ню Йорк Сіті, збірку з віча переслав п. С. Дембицький (спис жертводавців ще не одержаний) 800.00

62) Н. С. Питсбурґ, Па., збірку переслав п. Т. Іваніцький.. 61.00

63) З Вунсакет, Р. Ай., від Комітету Фонду переслав п. М. Скибінський 100.00

64) З Нюарку, Н. Дж. від Комітету Злучених Товариств, переслав п. І. Мудровський..... 200.00

РАЗОМ ЗЛОЖЕНО ДО 18. ПАДОЛИСТА 1922 Р. $10.491.03

ВАСИЛЬ БІЛИНСЬКИЙ.

ТЮРЕМНІ СПОГАДИ.

(ДЕНІКІНЩИНА).

(Докінченне)

(5)

Увільненне.

Якийсь час спкійно ожидав я кінця своєї неволі! Вісти, що надходили до мене нелеґальним шляхом, інформували мене про стан моєї справи. З карток, писаних дрібненьким почерком і зручно переховуваних в харчах, довідався я, що за мною хлопочуть учителі Барвінської Ґімназії через харківську спілку учителів. Післано теж пару телеґрам в моїй справі до тодішнього денікінського сатрапи на харківщині, генерала Май-Маєвського. Тому впевнювано мене, що швидко буду на волі. Якийсь час вірив я тим вістям, але почувши про відворот добровольців і можливу їхню евакуацію, занепокоївся я не на жарти. Боявся я приходу більшевиків, які мали зі мною старі порахунки, як з другої сторони предчував лихий кінець всіх арештантів на загал. А саме доходили вже чутки, що в декотрих містечках північної харківщини, як в Вовчанську, Купенську, добровольці, безпосередно перед своєю втечею, вимордували частину арештантів, а частину забрали з собою і добили їх опісля по других тюрмах. Вісти ці цілий час кружляли вперто, аж накінець дістав я їхнє потвердженне від своїх знайомих. Особливо жахливе враженнє охопило нас на звістку про погром в харківських тюрмах, де згинуло кількох видних місцевих Українців. В нас, в Ізюмі, дуже легко могло статися те саме, тим більше, що комендант місцевого „карательного" відділу, Молокососов в своїх експедиціях по селах і в поведенню з арештантами, проявляв справдешні звірські нахили. Був це в роді більшевицького прославленого в Харкові різуна-чекіста Саєнка. Коли Саєнко здирав з рук нещасних жертв живцем шкуру, „здіймав рукавички", то Молокососов власноручно з револьвера, перед відділом жовнірів, убивав жертву, а коли та, не поцілена смертельно, кидалася втікати, крісовим ножем добивав нещасного, любуючись при тому конвульсійними рухами конаючого. Був це чоловік-звір, садистично хворий, якому місце в лікарни для божевільних, а не на адміністративному пості. Не диво, що неспокій мій зростав щодня і з горячковою нетерпеливістю ждав я вияснення своєї справи. Правда, зовні впевнювано мене про старання о моє увільнення, яке мало наступити тим швидче, що голову Просвіти і трох арештованих зі мною Українців випущено вже на волю. Остався тільки я, як головний виновник. Колиб не надтягла фронтова суматоха, я певний був би свойого увільнення, а так грозила мені военна паніка втечі денікінців, серед якої-б я напевно згинув. Тому незвичайно втішився я, коли одного дня закликано мене до тюремної канцелярії. Списано протокол і відпущено в тюрму. В переданій мені того дня тайній записці, пояснювано, що приобіцяно негайно випустити мене на волю, бо пересвідченося в брехливости доносу. Було це як раз на передодні капітуляції Харкова перед червоними. Фронт підходив до Ізюма. Я почав вже тратити надію на увільнення, готовлючись до всяких можливостий, до смерти включно.

Нагло 19. листопада старого стилю ранком викликано мене на тюремний коритар і оповіщено, щоб забирав я манатки і йшов на волю. Спочатку не повірив я цему і думав, що з мене, як це деколи нища служба робила, жартують. Коли-ж сторож повторив свої слова, прожогом забрав я свої річи і полетів в канцелярію. Звідти забрав мене жандарм й повів в т. з. „сискноє отдєлєніє". Тут заявлено мені, що випускають мене на волю; але на поруки, і без дозволу жандармерії щоб я нікуди не виїжджав. Я підписав відповідного папірчика — і так опинився на волі. Вправді, мали це бути „поруки", а не цілковита воля, але посеред зростаючої паніки, ніхто не думав, щоб денікінці утрималися тут при владі. Всім стало ясно, що денікінщина догарає. Свідчила про це панічна евакуація власти. Цілі кольони виснаженого і зневіреного війска в безладі тікало з фронту. Нескінчені ряди трену зі всяким добром тягнулися за ними. З війском тікало богато цивільних людей з жінками, дітьми і майном. Мов давні кочевники кидали вони домівку і з боязни перед більшевиками мандрували в світ за очи. Були це так звані „буржуї", купці, землевласникй, інтеліґенти і ин. По політичним переконанням були це чорносотенці і взагалі москалі, що політичним їхнім речником був Денікін. Потяги, навантажені военним добром не вгавали відходити в сторону Донщини. Другіж такі потяги переповнені вщерть біженцями спішили на схід. Глуха тревога і зловіще почуттє близької смерти царювало над оставшимися мешканцями. Ніхто не був певний свойого життя. Здалека вчувався щораз виразнійший гук гармат. Знак, що неприятель підходив.

З Ізюма негайно переїхав я до містечка Славянска, де пребув хвилю перевороту. Скрізь по дорозі, по телеграфічних стовпах і деревах висіли трупи замордованих жертв. Мали це бути більшевицькі шпигуни і денікінські дезертири. Число останніх зростало з кожним днем. Величезна крадіж військового добра і тайна його продажа цивільним, давала військовим великі гроші, які пропивали до щенту. Тому число пяних посеред війска в останніх днях денікінщини так взмоглося, що команда їхня видала наказ, негайно на місци убивати пяних. Не помагало це нічого, а ширило тільки деморалізацію. В останній день свойого побуту зарядили були денікінці поголовну мобілізацію, всього чоловічого населення від 18 до 50 літ. Мобілізовані повинні були йти враз з денікінцями на Донщину. Денікінське війско ходило в ночи по домах і провіряло сповнення цього наказу. Кого з чоловіків згаданих літ застали дома, того убивали у власній таки хаті! Згинуло тоді чимало невинних людей. Я вихованся був в стодолі у одного господаря. Сидів я два дни. На третий зявилися червоні. Було це коло 6. грудня н. ст. Кількох місцевих комуністів вітало на ринку перші появившіся в місті патрулі червоних. Так з соромом тікали люде, що нехтували цілковито українські бажання. Не краща доля стріне й нових наїздників, комуністів.

Про долю арештантів Ізюмської тюрми чув я опісля таке, чого сподівався. А саме в ночи перед утечею добровольців, половину, біля сотні забрано на стацію, а половину оставлено в камерах. Ті, що осталися, думали, що їх випустять. Але гіренько помилились, бо о півночи прийшов до них зі своїм „карательним" відділом знаний вже Молокососов, повиводив всіх на тюремне подвіре, роззув і роздів до сорочки (а були вже грудневі морози) і покувавши всіх пігнав босих по замерзлій груди на Кремінець. Тут всіх, мов баранів порізано ножами і поколено списами.

Не ліпша доля чекала теж тих, що були на стації. Заваковано їх в два ваґони, замкнено і везено до Бахмуча. Там в тюрмі чекала їх певна смерть. На їхне щастє переховав в себе хтось з них бритву. Цілу ніч на переміну різали вони нею стіну ваґона. Вирізавши діру, в часі повільного ходу поїзду через ліс вискакували на двір і ховалися в сусідних кущах. Втекло так до 40 чоловік. В другому ваґоні виломлено якимсь способом стіну так і теж втекло біля 30 душ. З сотні залишилося біля 30 чоловіка. І ці були-б втекли; колиб вартові не підняли були втечі і вистрілами не зупинили потягу. Оставшихся в ваґоні убили опісля в бахмутській тюрмі. Межи ними згинув теж веселий санітар, що любив виспівувати українських пісень.

Кінчаючи свої тюремні спогади скажу, що не жалію за часом, проведеним на Великій Вкраїні. Пізнав я там людей, обставини революційного відродження нації, і власним, хоча й важким, досвідом набув я переконання, що українська національна свідомість в найблищому часі мусить діпяти свого через збудованнє своєї незалежної держави.

Калуш, Галичина, 30. жовтня, 1922.

ДЕДАЛЬ І ІКАР.

В давніх-давніх часах жив у Греції в місті Атенах різьбар Дедаль. Небуякий був він мистець у своїй штуці. Атенці говорили про нього, що статуї людей, які він вирізьбив, були неначе живі: очі так і дивилися, як у живої людини, а нога — лиш дивись, як піднесеться до ходу і камінна статуя оживе і заговорить.

Та що з того! Атенці були в тих часах ще на пів дикі і не розумілися на штуках. Хати були у них низькі і не гарні, бо будували їх з каміня самі з невільниками; в домашнім обході вдоволялися найзвичайнійшими посудинами, до яких не треба було аж знання штуки, а й хат своїх не прикрашували ніякими непотрібними предметами.

То й невеликий гаразд був Дедаля. Нераз приходилося йому голодувати, бо часом і місяць минув, заки що продав тай то за безцін.

Але наш різьбар, от як кождий мистець, не багато робив собі з нужди. Голова була в нього все повна всіляких нових гадок, як би то це зробити, а тамто направити, бо щось воно не гарне, а от так булоб ліпше та краще. Цілими днями сидів у своїй робітні і не дуже й тямив вечером, чи тої днини що їв. Така вже вдача у кождого артиста, що лиш тіло тримається землі, а гадками линуть усе в якісь незбагнені країни, що їх лиш самі знають.

І бувби Дедаль може й вік цілий прожив серед своїх мрій та гадок, якби не жінка Арета. Вона не хотіла ніяк погодитися з тим, що бувають і бідні люде на світі. Все їй захочувалося то цього то того: то кращої одежі то дорогих прикрас до волосся то знов ліпшої хати і панської їди. А ще як уродився Дедалеві син, то й просвітньої години не стало бідоласі.

Дедаль мав у себе на вихованні сина помершої сестри Тальоса. Хлопчина виявляв уже змалку великі спосібности винахідника. Не минуло й дня, щоби не поведося йому зладити щось незвичайне: то молоток, що сам підносився і опадав, то колесо, яке підставлене під струйку води крутилося, то инші річи, як свідчили про великий хист у хлопчини. Дедаль тішився дуже, що має такого понятливого ученика, але Арета зовсім не так приязно дивилася на Тальоса.

— Ти гляди, — говорила Арета, — щоб часом Тальос не виріс тобі понад голову. Вже тепер Атенці більше подивляють його, чим тебе, а що буде, як виросте!

Дедаль не зважав спершу на перестороги Арети; за добре було в нього серце, щоб мало комусь завидувати. Але де далі став і він побоювався за себе, бо справді слава молодого винахідника росла все більше. Атенці приходили до робітні Дедаля не затим, щоби щось у нього купити, але щоби надивитися на винаходи Тальоса.

Це зачало непокоїти і такого добрягу, як Дедаль. А до того і слова Арети все більше його переконували так, що помалу зненавидів свого соперника.

А Тальос став уже робити не тільки забавки, але й усілякі знаряди потрібні в господарстві. От раз найшов десь у горах щоку змиї з острими зубами і це піддало йому гадку зробити пилку з заліза. Такий знаряд показався дуже пожиточним і відтоді слава Тальоса була вже забезпечена. По цілих Атенах говорено вже про його винаходи і кождий Атенець давав собі робити пилку на взір Тальосової.

Арета не знала, що робити з досади.

— Ось маєш подяку за свою доброту! — говорила. — Годував, одягав і пестив його більше, чим свого сина, бо бовляв сирота, а от що той сирота не діє. Богато тепер заробляєш? А сироту годуй та ще й добре, щоб не нарікав! За якийсь час ніхто й не подивиться на твої вироби, бо всю славу забере тобі Тальос. А ти ще тішишся, що такого мудрця маєш у хаті! А той мутрець не тільки нас обідає, але й зачинає обкрадати. От учера повимикував моїм гусем що найкращі пера. Я дивлюся, що мої гуси щось не такі, як були, і в голову заходжу, котра то сусідка заподіяла мені таку кривду. Аж вечером заходжу в твою робітню, а той злодій зліплює мої пера і звязує шнурками і вже зробив з них одно велике крило. Я до нього з криком, а він ще визвірився, що йому твердо спати і що хоче собі мякше постелити. Ще й неправду гвоорить! Бо певно щось там нове придумує і хто знає, чи літати не хоче. У нього всьо можливе! Ще цього бракувало, щоб тенців научив літати! Я тобі кажу, прожени того злодія, поки час, а ні, то сама прожену.

Дедаль вже й сам видів, що годі буде з хлопчиском вийти на лад, але як тут проганяти сироту без батька-матери? А ще сестра уміраючи так просила його, щоб не дав сироті кривди зробити! І він обіцяв їй, що буде ним опікуватися як рідним. Але хто міг надіятися, що таке з нього виросте!

Щоб успокоїтися по тій розмові з Аретою, пішов Дедаль перейтися і зайшов аж на гору Лікабет близько Атен. У тих часах був там ще густий ліс і рідко хто туди заходив. Але з вершка гори був чудовий вид на рівнину і на подальші села і горбки. Тому любив Дедаль ту гору і нераз утікав сюди, коли клопоти життя чи Арета надоїли йому так, що й робота не ймалася його рук.

От і тепер сів на камені в тіни старої смереки і дивлячись на свої рідні Атени на долині, призадумався над своїм дотеперішним життям. І стали йому нагадуватися давні літа, то повний надії, закладав свою робітню і привів у дім молоду подругу. Сподівався, що дійде до майна і слави, що щасливою зробить свою родину, а тим часом... По стільки літах не лиш став біднійший, як був колись, але ось і ту дрібку слави, яку собі придбав, відбирає йому молодий чоловік.

І під напором досади і недавніх слів Арети така ненависть загоріла в душі Дедаля до Тальоса, що аж проклін вирвався з його грудей.

Але ось почув нечайно якийсь шум недалеко, немов би орел лопотав помалу крильми. Обережно посунувся Дедаль в напрямі, звідки чути було шум; спершу не міг нічого добачити, бо гущавина закривала вид, аж коли її минув, остовпів з дива: на скалі стояв Тальос; до рук мав привязані два крила, на котрих видко хотів підлетити в гору, помалу рушав руками так, як роблять птиці, а цілим тілом подався наперед, щоб лекше було пороти воздух. Але штука не удавалася. На почервонілім з напруження лиці хлопця було видко злість і жаль, що не може підлетіти. По скількох безуспішних пробах зняв крила, привязав їх инакше до рамен і знов став ними рушати. Сим разом штука повелася. Тальос піднісся помалу в гору і легко став літати понад скалою.

Серед того кипіло в серці Дедаля. Аж тепер бачив, що довше годі терпіти хлопця. І така лють обхопила його, що не тямлячи, що діє вхопив камінь і, коли Тальос спустився знов на землю, кинувся на нього немов дикий звір і одним ударом в голову поклав його трупом. Відтак зірвав з нього крила, завинув у плащ і як несамовитий утік до дому. Аж тут отямився і побачив свій злочин. Та Арета не виділа в тім нічого злого.

— Чого тут плакати і жалувати! — заспокоювала мужа. — Ти зробив лиш те, що инший на твойому місці вже давно був би зробив. Тальос стояв тобі на дорозі, отже ти його усунув. Аж тепер може ліпше тобі буде.

Та не так легко було Дедалеві забути. Страшні привиди мучили його по ночах, а в день стояв йому заєдно перед очима окровавлений труп невинного Тальоса.

— Треба його похоронити, — думав. — Нехай дикі звірі не розносять його костей по лісі. Може тоді й я стану спокійний.

Ще тої самої ночі пішов на гору. Коло Тальоса застав тільки лисів, що вже зачинали розтягати частки тіла по лісі. Дедаль став копати яку, але заки скінчив роботу, зробився день і найдійшли два камінярі, котрим сюди випала дорога. Наляканий Дедаль утік до дому, полишаючи трупа в лісі. Скілька днів укривався в хаті, але коли довідався, що за ним шукає вже суд, постановив утекти. В тім намірі підтримувала його ще й Арета, котра потайки тішилася, що раз бодай мусить Дедаль піти в чужину, де певно заробить чимало золота.

— Ти мусиш утікати, — говорила йому. — скоро тобі життя миле. Таж не будеш тут ждати, аж тебе убють.

Але Дедалеві серце краялось на згадку, що мусить покинути Атени і малого Ікара.

— То возьми з собою й Ікара, — згоджувалася Арета. — Нехай і він побачить світ. Обом вам буде відраднійше, а й мені буде лекше самій виживитися.

В ночі вибрався Дедаль у дорогу. В одній руці ніс завязані крила, а другою вів малого сина. Як дві тіни посувалися швидко по темних вуличках, а за ними ішло в далекий світ прокляттє за невинно пролиту кров Тальоса.

* * *

По довгій подорожі заїхали вкінці фенікійським кораблем на остров Крету. Крета була тоді дуже могутнім королівством, а володів нею король Мінос. Мешканці вели торговлю з сусідніми островами і збогачувалися, а в слід за добробутом ішло також замилування до штук. Тому міста їх були добре забудовані, доми повні всіляких прикрас.

Король мешкав у величавій палаті окруженій городами, і тішився любовою і поважанєм своїх підданих. Але нещастя і до нього найшло приступ. Недавно уродився йому син дивної породи: на людському тілі мав величезну голову бика і від першої днини виявляв незвичайну лютість. Занепокоєний король післав послів до пророчні з запитом, яке нещастя віщує це чудо. Пророчня відповіла, що ця потвора, коли дoросте, знищить цілий острів, а короля убе. Щоб до цього не довести, радила умістити його в такій будівлі, щоб ані не був звязаний ані замкнений бо инакше знищить Крету землетрясення. Також заборонила його убити, бо тоді, потонув би цілий остров у морі.

Король шукав як раз будівничого, що вибудував би таку будівлю, але не міг досі найти.

Дедаль довідався про це і порішив спробувати щастя. Прийшов до короля і розповів йому свій замір.

Король тішився дуже.

— Добре, — сказав, — будуй, коли вмієш, а нагороду будеш мати велику. Одно тільки кажу тобі наперед: як вибудуєш будівлю непридатну, то згинеш.

Цього Дедаль не сподівався. Зажурений вийшов із королівської палати, бо правду сказати — таки не знав ще, чи щось доброго придумає.

— Може воно й ліпше було би, — думав, — поки час утікати зостова. Ануж не удасться мені робота і згину марно.

Скілька днів думав Дедаль і думав, а гадки не приходили до голови. Відтак пішов за місто, щоби відітхнути на самоті і роздивитись, куди найліпше утекти. В задумі йшов просто в недалекі гори і нестямився, як опинивсь серед скель Іди. Кретенці ніколи сюди не заходили, бо боялися злих духів.

Тим часом настав сумерк. Грізні шпилі скель стали прибирати ріжні постаті: страшних птиць з довгими дзюбами, велитнів, що немов держали в руці грубезні булави, то знов смоків з розпростертими крилами. Чим більше темніло, тим страшнійше ставало Дедалеві.

Подумав, що пора вертати. Завернув назад, відки прийшов, але по якімсь часі побачив, що заблудив. Метнувся йти в другий бік, але тут заступила йому дорогу висока скеля, а далі знов пропасть. Тим часом запала темна ніч. Йти кудинебудь було небезпечно, а ще голод і змучення знемогли його так, що на пів мертвий ліг на моху і заснув.

Аж на третій день вернув Дедаль до міста, але перед брамою опустили його сили і він зімлів. Оттак найшли його слуги, яких король вислав шукати Грека і занесли до дому. Аж по скількох днях отямився Дедаль. Цілий день над чимсь думав, то знов, неначе божевільний, крутився по кімнаті, вертаючи разураз в те саме місце. Аж в вкінці розяснилося йому лице. Не кажучи нічого синові побіг до короля.

— Я найшов, королю, те чого бажаєш, — сказав, — вертеп і пропасти Іди навчили мене всього.

— Виявиж мені свою гадку і зачинай роботу, — урадувався король.

— Добре, але перше скажи мені, пане, яка нагорода жде мене за труд; у нас Атенців все йде по купеньк.

— Назначи сам заплату, а дістанеш її, — відповів король.

— Дай мені тепер оден мішок золота, а по скінченні роботи даси другий і відошлеш мене до вітчни.

— Добре, — згодився король. — Ось два мішки, а потім і корабель дістанеш.

— Ще одно скажу тобі, королю, коли не прогніваєшся. У нас кажуть, що кождий Кретенець говорить неправду, а преці́нь і ти Кретенець. Деж запорука що не обманиш мене?

Король усміхнувся.

— Золото вже маєш, — сказав, — а що потім буде, про це вже не турбуйся. Нічого злого тобі не станеться.

Така відповідь було що правда дуже неясна, але Дедаль бачив, що сяк чи так може король з ним зробити, що хоче. Розповів королеві свій плян.

— Ти сказав, що потвора — ци, як ти його називаєш, Мінотавр — не може бути ані скована ані замкнена. Я побудую йому палату, що буде мати незапертий вхід, але кімнати і коритарі будуть у ній так поплутані, що до суду віку не найде з неї виходу. Буде в ній блудити, але вийти не зможе, так як я не був би вийшов з пропастий Іди, наколиб був не показав мені дороги лис. А йому хіба ніхто не покаже, куди вийти.

— За те маєш ще два мішки золота, — сказав урядуваний король, а по скінченні всього жде тебе корабель.

* * *

Коли будівля-лябіринт булз скінчена і впущено до неї Мінотавра, пішов Дедаль розпрощатися з королем, бо хотів зараз вертати домів. Золота мав досить, чого-ж більше йому бажати? В Атенах преці́нь побудує собі величаву палату, украсить її золотими статуями і заживе собі щасливо. Вже й Арета буде певно вдоволена, бо сповнить всі її бажання.

Але добре казала атеньска пословиця: „Обманює, як Кретенець". Коли Дедаль зажадав обіцяного корабля, король і чути про це не хотів.

— Як мені пускати від себе такого зручного будівничого, — сказав, — от лишився в мене, побудуєш мені ще одну палату, декілька святинь, а потім уже й пущу тебе. Така була зрештою наша умова, що аж по скінченні всього дам тобі корабель, а ти тільки одно до тепер зробив.

Дедаль аж заплакав з досади, коли прийшов до дому, і розповів Ікарові, що сталося.

— Але не дійде мерзенних того, щоб я йому ще будував щонебудь! — відгрожувався Дедаль. — Не хоче мене пустити по добрій волі, то втечу, а таки на своїм поставлю.

Та не так легко було втекти. Король поставив здовж берега сторожів, а ті й малої лодки не пускали, не роздивившись, хто їде.

— Тут нам прийдеться мабуть і умерти, — бідькався Дедаль, — хіба тільки повітрем ми моглиб утекти, але як?

— О, колиб ми могли літати, як птиці! відозвався Ікар. — Нехай би собі король стеріг берега!

— Над цим треба буде подумати, — сказав Дедаль. — Може воно буде й можливе. Завоювали люде землю й море, чому не моглиб підбити й воздуха?

В ночі, коли вже Ікар спав, пішов Дедаль у ліс. Там закопав був золото і крила. І одно і друге було на свойому місці. Золото лишив Дедаль у землі, взяв тільки крила. На вільному місці спробував літати, нагадуючи собі, як то робив Тальос. Проба удалася і над раном вернув Дедаль урадуваний до дому.

— Бачиш, що я через ніч зробив! — сказав Ікарові. — Тепер зроблю ще такі самі крила для тебе і полетимо до Атен на злість королеві. Тож то будуть в Атенах дивуватися, коли немов птиці прилетимо собі до дому!

Зараз таки взялися до роботи і третього дня були вже готові мали крила для Ікара.

Коли ніч запала, привязав Дедаль крила собі і Ікарові, показав йому, як махати руками, і пустилися в далеку дорогу.

— Будь обережний, сину! — наказував Дедаль. — не лети ані за низько ані за високо, тільки тримайся середньої дороги. Коли підлетиш за високо, стопить тепло сонця віск і крила розлетяться; а за низько знов не спускайся, бо моглаб вода замочити пера і зробити їх тяжкими. Лети в слід за мною і тям, що тобі тепер кажу.

Ікар був дуже урадуваний, що летить. Спершу боявся трохи, особливо коли покинули вже Крету і побачили під собою безмежне море. Але помалу минув страх, а з ним забув Ікар про перестороги батька і зачав літати своєю дорогою. Дедаль зразу озирався за сином, але коли видів, що летить за ним, перестав ним журитися і дивився вже тільки перед себе, щоб не збитися з дороги.

Тим часом Ікар забажав підлетіти троха вище в гору. Літати вже умів добре, то й чого боятися? А там у горі так гарно мусить бути! Легко, як жайворонюк, пурхнув у гору — та тут ждало його лихо. Сильний вітер, який там віяв, вхопив його зі собою і поніс ще вище, ще ближче сонця. За пізно пожалував Ікар, що не послухав батька! Проміні сонця стали вже топити віск і Ікар чув, що зачинає швидко опадати в долину.

— Тату, поможи мені? — крикнув, стрепенув голими вже руками і за хвилю впав у воду.

Дедаль почув крик сина, але коли оглянувся, не було вже його у повітрі, тільки на долині по воді впливали розкинені пера. Догадався бідний батько, що сталося зі сином. Спустився на поблизький остров, чекаючи, чи не викине вода трупа на беріг. Був це дикий шмат землі серед моря, замешканий тільки дикими гусьми і орлами. Скільки днів ходив Дедаль по березі аж хвилі наднесли тіло Ікара. Дедаль похоронив його на березі, висипав високу могилу і на памятку назвав остров Ікарією, а море Ікарійським. Відтак узяв свої крила і кинув їх у море.

— Пливи, дурна гуско, по воді! — сказав, — коли не вмієш літати.

Морські хвилі схопили їх на свій хребет і понесли далеко від берега. Дедаль гонив їх довго очима.

— Оце утікає від мене моє щастя і мої рожеві надії, — думав. — Злочин дав їм початок, а із злого початку не вийде ніколи нічого доброго.

І нагадав собі невинно убитого Тальоса.

Іван Демянчук.